

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΝΟΙΧΤΟΥ
ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥ**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΖΕΡΒΟΥ ΕΙΡΗΝΗ Α.Μ:7251

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: κ. ΙΑΤΡΑΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

ΙΟΥΝΙΟΣ¹ 2014

Σύνοψη

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη σύμβαση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού ως μέρος του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και των πιστώσεων που αυτό προσφέρει. Συγκεκριμένα, σκοπός της εργασίας ήταν η διερεύνηση των πιστώσεων με σύναψη σύμβασης ανοιχτού λογαριασμού με την τράπεζα. Οι παραπάνω πιστώσεις αποτελούν την πλέον διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης επιχειρήσεων και επαγγελματιών. Το γεγονός αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην ευελιξία του λογαριασμού και στην αποτελεσματικότητα του ως προς την εξασφάλιση στις επιχειρήσεις της αναγκαίας καθημερινής ρευστότητας.

Αυτό που παρατηρείται είναι το γεγονός ότι η ελληνική νομοθεσία, παρόλη τη σημασία που δίδεται σε ευρωπαϊκό κυρίως επίπεδο στον ανοιχτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό περιέχει ελάχιστες μόνο διατάξεις γι' αυτόν. Σημειώνεται δε ότι οι εν λόγω διατάξεις ασφαλώς δεν αποτελούν συστηματική ρύθμισή του, ενώ η έννοια και η λειτουργία του γίνεται από το νομοθέτη αποδεκτή, όπως έχει διαμορφωθεί και επικρατήσει εθιμικά ή από εμπορικές συνήθειες.

Αναφορικά με τις απαιτήσεις που δημιουργεί η σύμβαση ανοιχτού λογαριασμού, σημειώνεται ότι αντικείμενο του δεν μπορούν ν' αποτελέσουν όλες αδιακρίτως οι απαιτήσεις και οι καταβολές των μερών, αλλά μόνον οι χρηματικές. Οι απαιτήσεις ειδικότερα πρέπει να είναι εκκαθαρισμένες και ληξιπρόθεσμες ή κατά τις περιστάσεις εκπληρώσιμες.

Η δομή της παρούσας εργασίας εκτείνεται σε 5 κεφάλαια. Αρχικά, γίνεται μια προσπάθεια κάλυψης των διαφόρων στοιχείων, τα οποία συνιστούν την έννοια του ανοιχτού λογαριασμού και δίδεται κατά τον πληρέστερο δυνατό τρόπο ο ορισμός αυτού και ορισμένα καθοριστικά στοιχεία του ίδιου και της λειτουργίας του.

Στη συνέχεια αναφέρονται τα χαρακτηριστικά του λογαριασμού και της σύμβασης αυτού μεταξύ των συμβαλλομένων μερών. Τα χαρακτηριστικά αυτά συνοψίζονται στο ότι υπάρχει μια βασική σχέση συνεργασίας μεταξύ τράπεζας και πελάτη, η οποία αποτελεί και το υπόβαθρο των ενοχικών αξιώσεων που απορρέουν από τον λογαριασμό. Επίσης, υπάρχει η συμφωνία ότι οι απαιτήσεις και οι καταβολές των μερών από τη μεταξύ τους σχέση θα καταχωρούνται σε λογαριασμό, κατά τρόπο

ώστε απαιτητό να είναι μόνο το τελικό κατάλοιπο, ενώ θα υπάρχει εξίσωση των εκατέρωθεν απαιτήσεων και καταβολών μέχρι το ποσό που καλύπτονται γίνεται με προσθαφαιρέσεις, οι οποίες ισοδυναμούν με συμψηφισμό. Τέλος, απαιτητό είναι μόνο το κατάλοιπο (όχι δηλαδή οι κατ'ιδίαν απαιτήσεις που καταχωρίστηκαν στο λογαριασμό) που θα προκύψει υπέρ του ενός ή του άλλου μέρους. Επομένως πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού δεν είναι γνωστό ποιος θα είναι ο δανειστής του καταλοίπου και ποιος ο οφειλέτης. Έπειτα, προσεγγίζεται η νομική διάσταση του λογαριασμού με αναφορές στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη σύμβαση και τη λειτουργία του.

Τέλος, παρουσιάζεται ο τρόπος λειτουργίας του ανοιχτού λογαριασμού και η εργασία ολοκληρώνεται με θέματα ασφάλειας αυτού και με τον τρόπο εκκαθάρισης της σύμβασης αυτού.

Συντομογραφίες

ΑΚ: Αστικός Κώδικας

ΑΠ: Άρειος Πάγος

ΓΟΣ: Γενικοί Όροι Συναλλαγών

ΕισΝΑΚ: Εισαγωγικός Νόμος Αστικού Κώδικα

ΕΚ: Ευρωπαϊκός Κανονισμός

ΕμπΝ: Εμπορικός Νόμος

ΕφΑΘ: Εφετείο Αθηνών

ν. δ.: νομοθετικό διάταγμα

π.δ.: προεδρικό διάταγμα

Πίνακας Περιεχομένων

Σύνοψη	1
Συνοτομογραφίες	4
Πίνακας Περιεχομένων	5
Εισαγωγή	6
Κεφάλαιο 1 ^ο	9
Εισαγωγή στον Ανοιχτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό	9
Κεφάλαιο 2 ^ο	18
Τα χαρακτηριστικά του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού	18
Κεφάλαιο 3 ^ο	23
Η νομική διάσταση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού	23
Κεφάλαιο 4 ^ο	26
Τρόπος λειτουργίας μιας σύμβασης ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού	26
Κεφάλαιο 5 ^ο	29
Η ασφάλεια του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού & εκκαθάριση μιας σύμβασης.....	29
Επίλογος	34
Βιβλιογραφία	37
Ελληνόγλωσση	37
Ηλεκτρονικές πηγές	38

Εισαγωγή

Οι αρχές λειτουργίας των εμπορικών, λειτουργία των τραπεζών αλλά και γενικότερα του τραπεζικού κλάδου μέσα στη δεκαετία του 1950, άρχισαν να εμφανίζονται σιγά σιγά τα πρώτα δείγματα της χρηματοοικονομικής και της εμπορικής τους λειτουργίας. Ο βασικότερος λόγος ήταν ότι η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1930 και ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος εμπόδισαν την παγκόσμια ανάπτυξη των πολυεθνικών εταιρειών. Γεγονότα όπως η συμφωνία του Bretton Woods και η σταθεροποίηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών έφεραν μια σημαντική αλλαγή. Η απότομη και ραγδαία αύξηση στο χώρο των εμπορικών τραπεζών προκλήθηκε από δυο βασικούς παράγοντες.

Μέσα από την παγκόσμια αύξηση μετά τον παγκόσμιο πόλεμο, προκλήθηκε στο εξωτερικό σημαντική εμπορική δραστηριότητα. Στα πλαίσια του συγκεκριμένου πεδίου των πολυεθνικών εταιρειών, οι τράπεζες έπρεπε να ακολουθήσουν τις θυγατρικές αυτών με στόχο να διατηρήσουν την πλεονεκτική σχέση που είχαν ήδη δημιουργήσει και ταυτόχρονα να ανταπεξέλθουν στον ανταγωνισμό. Η πολιτική προστασίας την οποία και εφάρμοσαν αποτέλεσε μια από τις βασικές αιτίες για την αύξηση των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Τη εφάρμοσαν οι περισσότερες κυβερνήσεις και είχε σαν αποτέλεσμα την ελεύθερη ανάπτυξη του εμπορίου.

Το 1970 το πιο ίσως σημαντικό πρόβλημα το οποίο αντιμετώπιζε η εμπορική διεθνής τραπεζική ήταν αυτό της παροχής δανείων με μακροπρόθεσμους στόχους. Το επιτόκιο τους ήταν σταθερό και αυτό ήταν κάτι το οποίο οι τράπεζες δεν το ήθελαν αφού ο ολόένα αυξανόμενος πληθωρισμός και τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια του ευρωσυναλλάγματος ήταν σημαντικοί παράγοντες. Το πρόβλημα λύθηκε από την εμφάνιση των κοινοπρακτικών ευρωπιστώσεων με κυμαινόμενο επιτόκιο. Οι απότομες διακυμάνσεις του πληθωρισμού λύθηκαν. Μέσα από αυτό το πλαίσιο, οι τράπεζες μπόρεσαν και προχώρησαν σε διεθνείς συνεργασίες και απέκτησαν το πλεονέκτημα του ανταγωνισμού σε σχέση με τις εγχώριες εμπορικές τράπεζες.

Αναφορικά με την ελληνική τραπεζική αγορά, παρουσιάζει κάποιες ιδιομορφίες σε σχέση με την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς, αλλά και στις ιδιαιτερότητες του τραπεζικού μας συστήματος. Συγκεκριμένα, η ελληνική τραπεζική αγορά χαρακτηρίζεται από

υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, με κύριους πρωταγωνιστές την Εθνική Τράπεζα και την Εμπορική Τράπεζα. Ο συγκεντρωτικός χαρακτήρας της τραπεζικής αγοράς προκύπτει από το ύψος και την εξέλιξη των μεριδίων των τραπεζών στις αγορές καταθέσεων και χορηγήσεων. Ωστόσο παρατηρείται μία τάση μείωσης του βαθμού συγκέντρωσης. Έτσι, μέσα σε ένα τέτοιο πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών, μόνο εκείνες οι τράπεζες που αξιοποιούν όσο περισσότερο μπορούν τα βασικά τους προτερήματα, μπορούν να ελπίζουν ότι θα παραμείνουν ανταγωνιστικές.

Αναφερόμενοι στα χαρακτηριστικά των Τραπεζικών Πιστώσεων, θα λέγαμε αρχικά πως ως τραπεζική πίστωση νοείται η συμφωνία με βάση την οποία ορισμένη τράπεζα, που ονομάζεται εκδότης - πιστώτρια, μετά από εντολή του πελάτη της (συνήθως αγοραστή εμπορευμάτων), αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει ορισμένο χρηματικό ποσό σε τρίτο πρόσωπο δικαιούχο (πωλητή των εμπορευμάτων) έναντι εμφανίσεως εκ μέρους του τελευταίου ορισμένων εκ των προτέρων καθορισμένων εγγράφων (π.χ. φορτωτική, τιμολόγια) ή να εξουσιοδοτήσει άλλη τράπεζα, συνήθως του τόπου κατοικίας του δικαιούχου. Η έννομη σχέση της μεσολαβούσας (βεβαιούσας) τράπεζας με την πιστώτρια τράπεζα αποτελεί μίσθωση έργου. Η πιστώτρια τράπεζα δεν δικαιούται να αντιτάξει κατά του δικαιούχου ενστάσεις που αφορούν την υποκείμενη σχέση, συνήθως πώληση, μεταξύ αυτού και του οφειλέτη. Επίσης, οποιαδήποτε συμφωνία μεταξύ δικαιούχου και οφειλέτη δεν δεσμεύει την τράπεζα που είναι εντελώς ξένη προς την έννομη σχέση που συνδέει αυτούς. Τέλος, η τραπεζική πίστωση εμφανίζει συνήθως στοιχεία αλλοδαπότητας. Εντεύθεν γεννάται θέμα εφαρμοστέου ουσιαστικού δικαίου. Τούτο θα υποδειχθεί με βάση τον κανόνα του άρθ. 25 ΑΚ, δηλ. κρίσιμο είναι το δίκαιο, στο οποίο υπήχθησαν τα μέρη και διαφορετικά το εκ των περιστάσεων αρμόζον (Αγγελάκης, 2005).

Αναφερόμενοι στα είδη των τραπεζικών πιστώσεων στο τραπεζικό χώρο, θα λέγαμε πως ξεκινώντας από τις ενδογενείς μεταβλητές και συγκεκριμένα από το μέγεθος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η μέχρι σήμερα ερευνητική εμπειρία υποστηρίζει ότι τα μεγάλα ιδρύματα τείνουν να προσφέρουν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων τους για την χρηματοδότηση των μεγάλων επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ικανότητα των μεγάλων ιδρυμάτων να επωφελούνται από τις οικονομίες κλίμακας κατά την επεξεργασία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα τα ιδρύματα αυτά λόγω μεγέθους και κατ'επέκταση λόγω μεγάλης γκάμας πιστούχων

εφαρμόζουν ειδικά και σύγχρονα προγράμματα αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών πληροφοριών (οικονομικά στοιχεία κ.λ.π.) των πελατών τους. Βέβαια, είναι γεγονός πως σήμερα, παρατηρείται μία τάση των μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων να προσεγγίσουν επιθετικά ακόμα και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις εφαρμόζοντας εξελιγμένα μοντέλα χρηματοοικονομικής ανάλυσης. Το ενδιαφέρον αυτό για την κατηγορία των μικρών επιχειρήσεων προέρχεται από την δυνατότητα αποκόμισης υψηλών επιτοκιακών κερδών καθώς κατά τα τελευταία χρόνια η ύπαρξη αυξημένου ανταγωνισμού, από τις τράπεζες, στους τομείς της χρηματοδότησης των μεγάλων επιχειρήσεων, έχει μειώσει αισθητά το περιθώριο κέρδους. Ο ανταγωνισμός αυτός προέρχεται από την δυνατότητα που έχουν οι μεγάλες επιχειρήσεις και ο δημόσιος τομέας να χρηματοδοτηθούν από πιστωτικά ιδρύματα που έχουν έδρα το εξωτερικό.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η διερεύνηση των πιστώσεων με σύναψη σύμβασης ανοιχτού (αλληλόχρεου), ανοικτού ή τρεχούμενου λογαριασμού με την τράπεζα. Οι παραπάνω πιστώσεις αποτελέσαν την πλέον διαδεδομένη μορφή χρηματοδότησης επιχειρήσεων και επαγγελματιών, κυρίως λόγω της ευελιξίας τους και της αποτελεσματικότητάς τους στην κάλυψη των αναγκών σε κεφάλαιο κίνησης για την εξασφάλιση της απαιτούμενης ρευστότητας. Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός αποτελεί ειδική μορφή του απλού τραπεζικού που συνήθως χρησιμοποιείται στην τραπεζική ορολογία ως χαρακτηριστικό της σχέσεως μεταξύ πελάτη και τράπεζας. Το άνοιγμα του τραπεζικού λογαριασμού προϋποθέτει τραπεζική σύμβαση, την οποία και εξυπηρετεί. Ανάλογα με τη σχέση που αφορά, διακρίνεται κυρίως σε λογαριασμό καταθέσεως, λογαριασμό χορηγήσεως (πιστώσεως δανείου) και λογαριασμό γύρου, ο οποίος μπορεί να συνδέεται με κατάθεση χρημάτων ή χορήγηση πιστώσεως. Τον αλληλόχρεο λογαριασμό συναντάμε στην καθημερινή πρακτική με άλλες ονομασίες, όπως τρεχούμενος, ανοιχτός ή τρέχων.

Κεφάλαιο 1^ο

Εισαγωγή στον Ανοιχτό (αλληλόχρεο) λογαριασμό

Ο Ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός ή ένα είδους αυτού δεν είναι κάτι καινούργιο, αλλά έχει τις ρίζες του σε παλαιότερα έτη. Συγκεκριμένα, η ανάπτυξη του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού προήλθε από την ανάγκη διατήρησης αμοιβαίων λογαριασμών στις μεσαιωνικές ιταλικές πόλεις. Σήμερα, ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός αποτελεί μια ειδική μορφή του απλού τραπεζικού λογαριασμού, όπου συνηθέστερα χρησιμοποιείται ως χαρακτηριστικό της σχέσης μεταξύ πελάτη και τράπεζας.

Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός υφίσταται όταν δύο πρόσωπα συμφωνούν με σύμβαση να μην επιδιώκονται ή διατίθενται μεμονωμένα οι απαιτήσεις που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να φέρονται σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να εκκαθαρίζονται και να αποσβήνονται κατά το κλείσιμο του λογαριασμού αυτού, που θα γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα με τέτοιο τρόπο, προκειμένου να αποτελέσει τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση το κατάλοιπο του λογαριασμού που τυχόν θα υπάρχει. (Διατάξεις των άρθρων 361 και 874 ΑΚ, 112 ΕισΝΑΚ, 669 ΕμπΝ και 47 και 64-67 του Ν Δ "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών" της 17.7/14.8.1923)¹.

Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός άρχισε να αναπτύσσεται ως πρακτική συνήθεια λογιστικής τήρησης των αμοιβαίων λογαριασμών δύο προσώπων σε ενιαίο λογιστικό πίνακα, στις ιταλικές πόλεις του μεσαίωνα, όπου συνδέθηκε ιδίως με τις τραπεζικές συμβάσεις γύρου, χωρίς όμως και να αποδοθούν στην πρακτική αυτή εξαρχής νομικά αποτελέσματα. Μόλις κατά τα μέσα του 19ου αιώνα ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός διαπλάσθηκε σε αυτοτελή θεσμό του σύγχρονου δικαίου, δηλαδή ως σύμβαση με ίδια αποτελέσματα και αυτοτέλεια έναντι των συμβάσεων, από τις οποίες προέρχονται οι απαιτήσεις που καταχωρούνται στις στήλες του.

---

¹ Κατσάνος.,(2005), Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού, Θεσσαλονίκη , Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών , σελ .20-22

Σήμερα με τον όρο «τρέχων» ή «τρεχούμενος» ή «ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός» νοείται από νομικής πλέον απόψεως, η σύμβαση με την οποία οι αμοιβαίες –έστω δυνητικά - χρηματικές απαιτήσεις² που παράγονται από μία βασική σχέση που συνδέει τα μέρη και οι καταβολές έναντι των απαιτήσεων αυτών χάνουν την αυτοτέλειά τους καθιστάμενες μη απαιτητά κονδύλια πιστώσεως και χρεώσεως ενός ενιαίου λογαριασμού, του οποίου μόνον το υπόλοιπο είναι απαιτητό που θα προκύψει μετά το πέρας της συμβατικής σχέσεως³. Ο όρος υποδηλώνει επίσης τη μέθοδο της λογιστικής εμφάνισης των μεταξύ των συμβαλλομένων συναλλαγών και τον αντίστοιχο πίνακα⁴.

Ο τρέχων ή τρεχούμενος λογαριασμός δίνει τη δυνατότητα πολλών από κάθε πλευρά καταχωρήσεων, όπως και ο ανοιχτός (αλληλόχρεος), δεν διαθέτει όμως όλα τα στοιχεία του τελευταίου όπως εμπορική ιδιότητα του ενός ή και των δύο μερών, αμοιβαιότητα των καταχωρούμενων απαιτήσεων και ενδεχομένως αναγνώριση του υπολοίπου, που έχει συμπεριλάβει τόκους προορισμένους για ανατοκισμό. Ο κατά κυριολεξία ανοιχτός λογαριασμός είναι εκείνος στον οποίο καταχωρούνται οι απαιτήσεις του ενός πάντα μέρους, καθιστάμενες κονδύλια του λογαριασμού, που παραμένουν ανοικτά, χωρίς ανάγκη καταβολών και συμψηφισμών, μέχρι να εξαχθεί κατά τακτά χρονικά διαστήματα το συνολικό ποσό των απαιτήσεων που οφείλει να εξοφλήσει μερικά το άλλο μέρος. Τέτοιους ανοικτούς λογαριασμούς συνιστούν οι συνήθεις λογαριασμοί των μικροπωλητών και μικρεμπόρων, που πιστώνουν το τίμημα των πωλούμενων προϊόντων τους, μέχρις ότου συγκεντρωθεί κατά μήνα ή εβδομάδα ένα συνολικό ποσό, το οποίο προσφέρεται τότε σε εξόφληση.

Αν και ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός έχει στοιχεία και των δύο ως άνω λογαριασμών, οι τελευταίοι (άνω λογαριασμοί) στερούνται του στοιχείου της αμοιβαιότητας και κατ' επέκταση της αβεβαιότητας περί του ποιος θα καταστεί κατά το οριστικό κλείσιμο οφειλέτης και ποιος δανειστής⁵. Επίσης, λόγω της έλλειψης

---

² Τσούμα Β., Μανηλάτου Α., (2006), Αλληλόχρεος Λογαριασμός, Αθήνα, Νομική Βιβλιοθήκη

³ Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών συμβάσεων, έ' έκδοση, 2001 σελ 172

⁴ ΑΠ199/2000, ΕΕ μ πΔ 2000, σελ. 888 επ

⁵ Ειδικότερα, ο τραπεζικός αλληλόχρεος λογαριασμός, στερείται έναντι του κοινού αλληλόχρεου, δύο βασικών στοιχείων: α) του στοιχείου της αμοιβαιότητας των πιστώσεων και β) του στοιχείου της αβεβαιότητας περί του ποιος θα καταστεί, κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, οφειλέτης και ποιος δανειστής. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση γίνεται λόγος για απλό (ή και καταχρηστικό) αλληλόχρεο λογαριασμό (βλ. Π.Μάζης, <<Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και Α.Ε.>>, 1993, σελ. 81 επ.)

αμοιβαιότητας, δεν υπάρχει επί τρέχοντος ή ανοικτού λογαριασμού η δυνατότητα αυτοδίκαιου ανατοκισμού κατά την 112 ΕισΝΑΚ⁶.

Ο κατά κυριολεξία ανοικτός λογαριασμός είναι εκείνος στον οποίο καταχωρούνται οι απαιτήσεις του ενός πάντα μέρους, καθιστάμενες κονδύλια του λογαριασμού, που παραμένουν ανοικτά, χωρίς ανάγκη καταβολών και συμψηφισμών, μέχρι να εξαχθεί κατά τακτά χρονικά διαστήματα το συνολικό ποσό των απαιτήσεων που οφείλει να εξοφλήσει μερικά το άλλο μέρος. Τέτοιους ανοικτούς λογαριασμούς συνιστούν οι συνήθεις λογαριασμοί των μικροπωλητών και μικρεμπόρων, που πιστώνουν το τίμημα των πωλούμενων προϊόντων τους, μέχρις ότου συγκεντρωθεί κατά μήνα ή εβδομάδα ένα συνολικό ποσό, το οποίο προσφέρεται τότε σε εξόφληση.

Σκοπός του ανοικτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι αρχικά η ασφάλεια και η απλοποίηση των πληρωμών και των τραπεζικών απαιτήσεων, με την αποφυγή των συχνών μικροπληρωμών καθώς και αποφυγής του καταλογισμού αυτών κατά τη σειρά του κοινού δικαίου. Επίσης, μέσον για την απλοποίηση αυτών των πληρωμών είναι:

α) Λογιστικά μεν η αντικατάσταση των απαιτήσεων με λογιστικές χρεωπιστωτικές εγγραφές.

β) Νομικά δε, η άμεση απόσβεση τους.

---

⁶ Καταρχάς στον Αστικό Κώδικα ο εξωτραπεζικός ανατοκισμός διεπόταν από τη διάταξη του άρθρου 296, η οποία αποτελεί κανόνα δημόσιας τάξης. Το άρθρο αυτό αποτελεί επίσης απόκλιση από τα άρθρα 343, 345 και 346 Α.Κ. για τις συνέπειες της υπερημερίας του οφειλέτη. Και είναι φανερή η δυσπιστία με την οποία ο νομοθέτης αντιμετώπισε το ζήτημα του ανατοκισμού, ακριβώς λόγω του κινδύνου που αυτός ενέχει να επιβαρυνθεί υπερβολικά ο οφειλέτης από την τοκοφορία των τόκων του βασικού χρέους. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή ο ανατοκισμός των τόκων από χρέη αστικά επιτρέπεται υπό ορισμένους όμως περιορισμούς. Αφενός απαιτείται σώρευση οφειλόμενων τόκων ενός τουλάχιστον έτους ή μιας χρήσης (αν πρόκειται για το δημόσιο) και αφετέρου έγερση αγωγής ή κατάρτιση συμφωνίας μετά τη συμπλήρωση του έτους ή της χρήσης. Στην 2η παράγραφο του ίδιου άρθρου γίνεται λόγος για τη δυνατότητα να συνομολογηθεί οφειλή τόκων των τόκων, κεφαλαιοποίηση δηλαδή των τόκων, από τις τράπεζες και τα λοιπά πιστωτικά ιδρύματα. Ως προς τον τραπεζικό ανατοκισμό εφαρμογής τύγχαναν οι διατάξεις των άρθρων 110, 111 και 112 ΕισΝΑΚ, όπου οι παραπάνω περιορισμοί γίνονται ασθενέστεροι. Στις τραπεζικές συναλλαγές χρειαζόταν σώρευση τόκων ενός τουλάχιστον εξαμήνου και συμφωνία των δύο μερών, που δεν είναι αναγκαίο να είναι μεταγενέστερη του εξαμήνου, ή αγωγή. Ειδικά στο άρθρο 112 παρ. 1 ΕισΝΑΚ που αφορά στον αλληλόχρεο λογαριασμό, το κατάλοιπο είναι αυτοδικαίως τοκοφόρο και ο ανατοκισμός των τόκων του καταλοίπου επιτρέπεται απεριόριστα, ακόμη κι αν ο λογαριασμός περιέχει κονδύλια από τόκο που οφείλεται για διάστημα μικρότερο από ένα έτος.

Η απλοποίηση⁷ επιτυγχάνεται με την αποφυγή περιττών καιθημερινών αποστολών χρημάτων μεταξύ των δυο συμβαλλομένων μερών που βρίσκονται σε διαρκή συναλλακτική επαφή, μέσω της απλής λογιστικής καταχώρησης των μεταξύ τους μεμονομένων απαιτήσεων και του συμψηφισμού τους με την πάροδο χρονικού διαστήματος, ώστε να καταβάλλεται το προκύπτον μετά το πέρας της σχέσεως υπόλοιπο.

Η ασφάλεια δε, επιτυγχάνεται γιατί με το συμψηφισμό των αμοιβαίων απαιτήσεων στον τρέχοντα λογαριασμό αποκλείονται οι κίνδυνοι, που συνεπάγονται οι μεταφορές χρημάτων από τόπο σε τόπο και ικανοποιείται ο δανειστής αμέσως, χωρίς επίσης τον κίνδυνο μιας ενδεχόμενης αδυναμίας ή άρνησης πραγματικής πληρωμής του οφειλέτη.

Χαρακτηριστικό του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι η δυνατότητα να υπάρχουν αποστολές και από τα δύο μέρη ανεξάρτητα αν αυτές θα υπάρξουν ή όχι. Ουσιαστικά η σύμβαση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι παρεπόμενη της σύμβασης που δημιουργήσε την κύρια σχέση, μπορεί να είναι και άτυπη αρκεί να είναι σαφής η βούληση των μερών για εκατέρωθεν καταχώριση των απαιτήσεών τους.

Η ύπαρξη συναλλαγών στον συγκεκριμένο λογαριασμό μεταξύ δυο συμβαλλόμενων μερών (καταναλωτών⁸), αποτελεί το θεμέλιο της γένεσης αμοιβαίων απαιτήσεων, οι οποίες επαναλαμβάνονται και έχουν διάρκεια, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι κατά την πρακτική λειτουργία του λογαριασμού δεν κατοχυρώθηκαν απαιτήσεις υπέρ του ενός εκ των συμβληθέντων. Αν κάτι τέτοιο συμβεί, δηλαδή αν στα πλαίσια της λειτουργίας και της ορθής εξέλιξης της σύμβασης, σε αυτή την περίπτωση δεν πρόκειται για σύμβαση ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού.

---

⁷ Τσούμας, Αλληλόχρεος λογαριασμός, Νομική βιβλιοθήκη, έκδοση 2006, σελ 10, βλ. και Διονύσιο Κονδύλη, όπ.παρ., σελ. 500

⁸ Σύμφωνα με το άρθρο 1 § 4 στοιχ. Α' του ν. 2251/ 1994, καταναλωτής είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, για το οποίο προορίζονται τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες που προσφέρονται στην αγορά ή το οποίο κάνει χρήση τέτοιων προϊόντων ή υπηρεσιών, εφόσον αποτελεί τον τελικό αποδέκτη τους. Ωστόσο, η παραπάνω υπερβολικά ευρεία απόδοση της έννοιας του καταναλωτή, οδήγησε στην ανάγκη ερμηνείας αυτής, τόσο από τη θεωρία όσο και από τη νομολογία του ΔΕΚ αλλά και των εθνικών δικαστηρίων, θεωρώντας ότι επικρατέστερος γενικός ορισμός του καταναλωτή, του αντισυμβαλλομένου κάθε προμηθευτή, ανεξαρτήτως των παρεχομένων προϊόντων ή υπηρεσιών, είναι το πρόσωπο που συναλλάσσεται για μη επαγγελματικούς σκοπούς, διότι στα πλαίσια των συναλλαγών αυτών δεν έχει αποκτήσει τις γνώσεις, την εμπειρία και εν γένει την εξειδικευμένη στο αντικείμενο αυτό διαπραγματευτική ικανότητα που έχει ο προμηθευτής, γεγονός που δικαιολογεί την προστασία του από το νόμο.

Στην περίπτωση που ο λογαριασμος είναι «αμοιβαίος», λειτουργεί με αμοιβαίες εκατέρωθεν απαιτήσεις και κανείς από τους ανταποκριτές δε θα κάνει τη «χαρακτηριστική παροχή». Στους μονομερείς δε ή απλούς τραπεζικούς λογαριασμούς θα μπορούσαμε να υποθέσουμε ότι η πιστώτρια τράπεζα είναι εκείνη η οποία κάνει τη «χαρακτηριστική παροχή».

Με πιο απλά λόγια, το εννοιολογικό στοιχείο του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι, εκτός των άλλων, η ύπαρξη συναλλαγών μεταξύ δύο προσώπων, δυνάμει κάποιας μεταξύ τους συναλλακτικής σχέσης, που αποτελεί το πραγματικό ή νομικό θεμέλιο γέννησης αμοιβαίων απαιτήσεων, η οποία συναλλακτική σχέση, πρέπει να έχει διάρκεια και να οδηγεί σε επανειλημμένη δημιουργία απαιτήσεων, είτε βάσει της ίδιας ή διαφορετικής νομικής αιτίας. Συνεπώς αν οι συμβαλλόμενοι καταρτίσουν κάποια σύμβαση για να ρυθμίσουν τις απαιτήσεις του ενός και τις καταβολές του άλλου, η σύμβαση αυτή οπωσδήποτε και να χαρακτηριστεί από τα συμβαλλόμενα μέρη δεν είναι σύμβαση ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού και δεν επιφέρει τις έννομες συνέπειές του. Αν δεν υπάρχει δυνατότητα κατά τη σύμβαση δημιουργίας εκατέρωθεν απαιτήσεων, αλλά στα πλαίσια της λειτουργίας της σύμβασης και της ανώμαλης αυτής εξέλιξης, δημιουργούνται και απαιτήσεις του άλλου, τότε δεν πρόκειται για σύμβαση ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού (Κονδύλη 1996, Παμπούκης 1962).

Έτσι, ουσιαστικό κριτήριο για τον χαρακτηρισμό του συμβαλλομένου ως καταναλωτή, πρέπει να είναι η ερασιτεχνική ιδιότητα του αποδέκτη του αγαθού, ως προς τη συγκεκριμένη συναλλαγή. Επομένως, μόνο οι συμβάσεις που συνάπτονται για την κάλυψη ιδίων καταναλωτικών αναγκών ενός ατόμου σε ιδιωτικό επίπεδο, εμπίπτουν στις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή, ως θεωρούμενο οικονομικά ασθενέστερο μέρος. Έτσι, και στις αποφάσεις του ΔΕΚ, κοινό χαρακτηριστικό και εννοιολογικός πυρήνας του ορισμού του καταναλωτή, αποτελεί η μη ικανοποίηση επαγγελματικών αναγκών με τη σύναψη της σύμβασης και όχι η ιδιότητα του συμβαλλόμενου λήπτη των υπηρεσιών ως εμπόρου ή ελεύθερου επαγγελματία και συνεπώς ο όρος καταναλωτής περιλαμβάνει και εμπόρους και ελεύθερους επαγγελματίες, εφόσον αυτοί συνάπτουν συμβάσεις για τις ιδιωτικές τους ανάγκες. Μόνον όταν οι επιχειρούμενες, από τους τελευταίους συναλλαγές συναρτώνται λειτουργικά με την άσκηση του επαγγέλματος τους, δεν τίθεται θέμα

προστασίας τους με τις προβλεπόμενες ρυθμίσεις (ΕφαΘ 3884/ 2006 ΕλλΔνη 48/2007. 305).

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι δεν προστατεύεται κάθε ασθενέστερος συναλλασσόμενος αλλά μόνο εκείνος που συνάπτει την επίμαχη σύμβαση εκτός του πλαισίου των επαγγελματικών του σχέσεων. Για τη διαπίστωση της συνδρομής της ανωτέρω προϋπόθεσης, δεν έχει σημασία η υποκειμενική του κατάσταση [αν λ.χ. το επάγγελμα του είναι άσχετο ή σχετικό με τη συγκεκριμένη σύμβαση], αλλά αν μπορεί να θεωρηθεί, κατ' αντικειμενική κρίση, ως επαγγελματίας στο πλαίσιο της συγκεκριμένης συναλλαγής. Κατά συνέπεια, ο αγοραστής τραπεζικών προϊόντων ή ο αποδέκτης τραπεζικών υπηρεσιών δεν μπορεί να θεωρηθεί εκ των προτέρων καταναλωτής, αποκλειστικά λόγω του γεγονότος ότι είναι αντισυμβαλλόμενος Τράπεζας.

Οι απαιτήσεις του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού αποσβένονται στα κλεισίματα σε ορισμένα χρονικά διαστήματα και είναι αδύνατον ο ένας εκ των συμβαλλομένων να είναι μόνο πιστωτής και ο άλλος μόνο οφειλέτης και το αντίστροφο, καθώς βασικό στοιχείο της εν λόγω σύμβασης είναι η δυνατότητα που έχει το κάθε μέλος να είναι είτε πιστωτής είτε οφειλέτης.

Ως προς τις απαιτήσεις σημειώνεται ότι αυτές εισάγονται στο λογαριασμό μόνο εφόσον είναι βέβαιες, εκκαθαρισμένες και δεκτικές συμψηφιστικής εκκαθάρισης όχι απαραίτητα συμψηφισμού (δηλ. ομοειδείς). Από την άλλη πλευρά δεν εισάγονται απαιτήσεις υπό αίρεση και μη ληξιπρόθεσμες, ούτε άκυρες ή ακυρώσιμες. Απαιτήσεις δε, από πιστωτικούς τίτλους μπορούν να καταχωρηθούν κατόπιν συμφωνίας αν ωστόσο οι τίτλοι δεν πληρωθούν κατά την λήξη τους μπορούν να εξαχθούν από τον λογαριασμό με αντιλογισμό να επιστραφούν στον κομιστή τους και να επιδιωχθεί η δικαστική τους επιδίωξη. Τα βασικά χαρακτηριστικά των απαιτήσεων που εισάγονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό είναι ότι:

α) χάνουν την αυτοτέλεια τους, γιατί μετατρέπονται σε απλά λογιστικά αρχεία που εξυπηρετούν στην απόσβεση της οφειλής με τον συμψηφισμό του και

β) δεν είναι δυνατή η ικανοποίηση τους μεμονωμένα ούτε βέβαια η εκχώρηση ή κατάσχεσή τους.

Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός ανάλογα με τη σχέση που αφορά κατά το άνοιγμά του και το σκοπό που εξυπηρετεί διακρίνεται κυρίως σε:

- ο Λογαριασμό καταθέσεως
- ο Λογαριασμό χορηγήσεως (πίστωσης δανείου)
- ο Λογαριασμό γύρου (κατάθεσης χρημάτων ή χορήγησης πίστωσης).

Στην περίπτωση ανοικτού λογαριασμού μεταξύ τραπεζών θα εφαρμοσθεί ως πλέον αρμόζον και στενότερα συνδεδεμένο το δίκαιο της χώρας της τράπεζας η οποία θα ενεργεί ως τέτοια στην κύρια σχέση της άλλης τράπεζας, η οποία θα ενεργεί ως πελάτης. (πχ όταν μια ελληνική τράπεζα ανοίγει ως καταθέτρια λογαριασμό μάρκων σε γερμανική τράπεζα).

Οι συναλλαγές μέσω της χρήσης ανοικτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι μια συνήθης πρακτική στις τραπεζικές συναλλαγές για την εξυπηρέτηση τραπεζικών συμβάσεων κατάθεσης, ανοίγματος κτλ. Πέρα από τις τραπεζικές όμως συναλλαγές, ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός χρησιμοποιείται και στις εξωτραπεζικές συναλλαγές, προκειμένου να διευθετηθούν δοσοληψίες έννομων σχέσεων (συμβάσεις μίσθωσης, διαχείρισης περιουσίας επί αμοιβή κτλ).

Χαρακτηριστικό στοιχείο της σύμβασης του συγκεκριμένου λογαριασμού είναι η απώλεια της αυτοτέλειας και ατομικότητας των επί μέρους απαιτήσεων και η μεταβολή τους σε απλά λογιστικά στοιχεία χρεωπίστωσης ενός ενιαίου λογαριασμού, με συνέπεια να είναι δικαστικά επιδιώξιμη μόνο η απαίτηση από τυχόν υπόλοιπο του λογαριασμού (Διατάξεις των άρθρων 361 και 874 ΑΚ, 112 ΕισΝΑΚ, 669 ΕμπΝ και 47 και 64-67 του Ν Δ "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών" της 17.7/14.8.1923).

Εκτός των ανωτέρω, θα πρέπει να σημειωθεί πως οι χρηματοδοτήσεις ανοιχτών αλληλόχρεων λογαριασμών έχουν σαν σκοπό να καλύψουν διαρκείς ανάγκες για κεφάλαιο κίνησης, που προκύπτουν από τη φύση του παραγωγικού και συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης. Ο πελάτης συμφωνεί με την τράπεζα ένα όριο (plafond), μέχρι το οποίο θα μπορεί να αναλαμβάνει ποσά για την κάλυψη των αναγκών του. Τα ποσά αυτά θα επιστρέψει, στη συνέχεια, εντός προκαθορισμένης προθεσμίας, πρόκειται δηλαδή για λογαριασμούς αυξομειούμενου υπολοίπου. Τα χορηγούμενα όρια έχουν διάρκεια συνήθως ενός χρόνου, μετά την λήψη του οποίου

οι τράπεζες επανεξετάζουν τα στοιχεία του πελάτη καθώς και την σκοπιμότητα της χρηματοδότησης, προκειμένου να καθορίσουν νέο όριο για το επόμενο έτος.

Παρέχεται ακόμη η δυνατότητα εφοδιασμού πελατών που εμφανίζουν μεγάλη κίνηση λογαριασμού, με βιβλιάριο επιταγών. Με τις επιταγές αυτές μπορούν να κάνουν τις πληρωμές τους, χρεώνοντας ταυτόχρονα τον λογαριασμό, χωρίς να εμφανίζονται στην τράπεζα. Η ευχέρεια αυτή πέραν του εγκεκριμένου ορίου, και για το λόγο αυτό απαιτείται ιδιαίτερη προσοχή, παρακολούθηση και εκχώρηση της ευχέρειας μόνο σε απόλυτα φερέγγυους πελάτες.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η δημιουργία και η διατήρηση του πνεύματος εμπιστοσύνης και ασφάλειας που δημιουργείται μεταξύ των μερών από την είσοδο των απαιτήσεων τους στο συγκεκριμένο λογαριασμό, έως το λιγότερο σημείο που αυτές αλληλεπικαλύπτονται, αποτελεί το βασικό σκοπό του ανοιχτού (αλληλόχρεου). Επίσης, τονίζεται ότι οι τράπεζες δεν δεσμεύονται να τηρούν τα συμφωνηθέντα όρια καθ όλη την διάρκεια του έτους, αντίθετα οφείλουν να παρακολουθούν από κοντά την εξέλιξη των εργασιών του πελάτη, προκειμένου να αυξάνουν ή και να μειώνουν το όριο της πίστωσης αν χρειαστεί, σε ενδιάμεσο χρονικό διάστημα.

Οι ανοιχτοί λογαριασμοί όμως, λόγω της ευελιξίας που παρουσιάζουν, είναι ιδιαίτερα επιθυμητοί από τους πελάτες και έτσι αποτελούν την πλειοψηφία των χρηματοδοτήσεων για κεφάλαιο κίνησης. Θα πρέπει, ωστόσο, να ελέγχονται από τις τράπεζες, ώστε να αποφεύγεται το «πάγωμα» του λογαριασμού, η ανάληψη δηλαδή όλου του ορίου από την αρχή και η εξόφλησή του με ταυτόχρονες νέες χορηγήσεις, γιατί τότε απομακρύνεται από την λογική τους, οι πελάτες δεν τους συμπεριλαμβάνουν στις υποχρεώσεις του ταμειακού τους προγράμματος και η είσπραξη τους καθίσταται προβληματική.

Ο Ανοικτός Λογαριασμός υπάρχει όταν μια συναλλακτική σχέση μεταξύ δύο προσώπων (φυσικών ή νομικών), από τα οποία το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος και που δρουν με αντίθετα συμφέροντα, μπορεί να οδηγήσει στην πραγματοποίηση πολλών αμοιβαίων μεταξύ τους παροχών κατά τρόπο διαδοχικό και εναλλασσόμενο. Ως ορισμό της πίστωσης μπορούμε να πούμε, ότι πρόκειται για μία συμφωνία με την οποία ο ένας από τους συμβαλλόμενους έχει υποχρέωση να ενισχύσει προσωρινά την αγοραστική δύναμη του άλλου. Δηλαδή, είναι η σύμβαση με την οποία ο ένας (δανειστής) μεταβιβάζει στον άλλο (οφειλέτη) κεφάλαιο, για να το χρησιμοποιήσει σε

σε ορισμένο χρόνο, και αυτός (οφειλέτης) αναλαμβάνει την υποχρέωση να το αποδώσει μετά τη λήξη του χρόνου.

Για να αποφευχθεί η οποιαδήποτε σύγχυση όσον αφορά τον ορισμό των δύο εννοιών, δίνονται παρακάτω οι διαφορές τους:

Η πίστωση λοιπόν αναφέρεται μόνο σε χρηματική ενίσχυση του αντισυμβαλλομένου ενώ το δάνειο αναφέρεται και σε άλλα αντικαταστατά πράγματα, που προσδιορίζονται συνήθως στις συναλλαγές με αριθμό, μέτρο ή σταθμά.

Η πίστωση μπορεί να είναι άμεση, όπως π.χ. η πίστωση με ενέχυρο χρεόγραφο, ή έμμεση, όπως π.χ. η χορήγηση εγγυητικής επιστολής.

Το δάνειο αποτελεί πίστωση μόνο όταν είναι χρηματικό. Η παροχή της πίστωσης έχει έντονο το χαρακτήρα της προσωπικής εμπιστοσύνης μεταξύ του πιστοδότη (δανειστή) και του πιστολήπτη (πιστούχου). Αποτέλεσμα λοιπόν αυτού είναι ότι η πίστωση: δεν κατάσχεται, δεν εκχωρείται και κλείνει, όταν ο πιστούχος πεθάνει ή πτωχεύσει.

Κεφάλαιο 2^ο

Τα χαρακτηριστικά του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού

Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός έχει ορισμένα χαρακτηριστικά, τα οποία των διακρίνουν από παρεμφερείς συμβάσεις. Τέτοια χαρακτηριστικά είναι:

- ❖ Η ύπαρξη βασικής σχέσης συνεργασίας μεταξύ τράπεζας και πελάτη
- ❖ Η παραπάνω σχέση αποτελεί τη βάση για τις ενοχικές αξιώσεις που είναι απόρροια του εν λόγω λογαριασμού.
- ❖ Υπάρχει συμφωνία ότι οι απαιτήσεις και οι καταβολές των μερών από τη μεταξύ τους αμοιβαία σχέση θα καταχωρούνται στο λογαριασμό, κατά τρόπο ώστε απαιτητό να είναι μόνο το τελικό ποσό (κατάλοιπο).
- ❖ Οι καταχωρούμενες στον λογαριασμό απαιτήσεις πρέπει να είναι αποτέλεσμα συμψηφιστικής εκκαθάρισης όχι όμως και δεκτικές συμψηφισμού κατά το άρθρο 440 ΑΚ. Οι εισαγόμενες πάντως στον λογαριασμό απαιτήσεις πρέπει να είναι βέβαιες και εκκαθαρισμένες, για αυτό δεν μπορούν να εισαχθούν σε αυτόν απαιτήσεις από εγγυητικές επιστολές πριν την κατάπτωσή τους.
- ❖ Απαιτητό είναι μόνο το κατάλοιπο (όχι δηλαδή οι κατ'ιδίαν απαιτήσεις που καταχωρίστηκαν στο λογαριασμό) που θα προκύψει υπέρ του ενός ή του άλλου μέρους. Επομένως πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού δεν είναι γνωστό ποιος θα είναι ο δανειστής του καταλοίπου και ποιος ο οφειλέτης⁹.

Αναλυτικότερα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο της σύμβασης του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι η δημιουργία αμφότερον απαιτήσεων και η δυνατότητα των δυο μερών να είναι ταυτόχρονα και με εναλλαγές στις θέσεις του πιστωτή και του οφειλέτη.

Αν και σε περίπτωση που δημιουργούνται απαιτήσεις μόνο υπέρ του ενός εκ των δυο αυτό δεν επηρεάζει την πραγματική φύση του λογαριασμού ως ανοιχτού

---

⁹ Εάν ο οφειλέτης πριν από το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού εγγράφως υποσχέθηκε την παροχή του καταλοίπου ή μετά από οριστικό κλείσιμό του αναγνωριστεί το υπόλοιπο αυτό χρέος συνάπτεται κατά το άρθρο 874 ΑΚ, αυτοτελής σύμβαση αφηρημένης αναγνώρισης χρέους που δημιουργεί χωριστή απαίτηση του δικαιούχου με βάση την οποία μπορεί και να ζητήσει την έκδοση διαταγής πληρωμής, δεσμεύει δε και τον εγγυητή μέχρι του ανώτατου ορίου ευθύνης του που έχει τεθεί στη σύμβαση (ΑΠ 46/1984 ΝοΒ . 33.232, ΕφΑΘ 2206/1990 ΕλλΔνη 33.1223, ΕφΠειρ 599/1994 ΕΕμπΔ 1994.396, ΕφΛαρ 438/1994 Ελλην 36.409, ΕφΘες 3797/1990 Αρμ. ΜΕ 461)

(αλληλόχρεου). Δικαιολογητικός λόγος της αναγνώρισης δυνατότητας ύπαρξης αμοιβαίων απαιτήσεων είναι η ανάγκη συμψηφισμού τους, προκειμένου να συντελεστεί και ο σκοπός του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού που είναι η απλοποίηση των συναλλαγών, μέσω της συγχώνευσης των απαιτήσεων σε ένα ενιαίο κατάλοιπο. Μάλιστα η δυνατότητα αυτή θα πρέπει να υπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του λογαριασμού.

Ένα επίσης ουσιαστικό στοιχείο του ανοιχτού (αλληλόχρεου) είναι το στοιχείο της αβεβαιότητας (έλλειψη γνώσης αποτελέσματος), καθώς δεν είναι γνωστό εκ των προτέρων ποιος είναι ο οφειλέτης και ποιος ο πιστωτής του άλλου κατά την τελική εκκαθάριση. Αν εκ των προτέρων αυτό ήταν γνωστό, με αποτέλεσμα να ήταν έτσι γνωστό και ποιος θα είναι οφειλέτης και ποιος πιστωτής του άλλου κατά την τελική εκκαθάριση, δεν θα υφίστατο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός.

Αναφερόμενοι στα χαρακτηριστικά μιας σύμβασης πίστωσης και ως προς τις διαφορές σε «Ανοικτό» και Αλληλόχρεο Λογαριασμό, θα λέγαμε σχετικά πρώτιστα πως η χρησιμοποιούμενη στις τραπεζικές συναλλαγές σύμβαση σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων για αντιμετώπιση λειτουργικών τους εξόδων, είναι η σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως ή πιστώσεως με τρέχοντα ή ανοικτό ή αλληλόχρεο λογαριασμό. Το περιεχόμενο της συμβάσεως αυτής είναι η δέσμευση της τράπεζας για παροχή πάσης φύσεως αμέσων ή εμμέσων πιστώσεων (δάνεια, εγγυητικές επιστολές, ενέγγυες πιστώσεις) ή πιστώσεων στον πιστολήπτη πελάτη της, μέχρις ενός ορισμένου πιστωτικού (πιστοδοτικού) ορίου, οι οποίες όμως θα εξυπηρετούνται με την τήρηση ενός ενιαίου λογαριασμού, του τρέχοντος ή ανοικτού ή αλληλόχρεου.

Το άνοιγμα πιστώσεως αποτελεί σύμβαση πλαισίου και αιτία των επιμέρους πιστωτικών συμβάσεων, που συνάπτονται προς εκπλήρωσή της. Η σύμβαση αυτή δεσμεύει μεν την τράπεζα σε χορήγηση ύψους πίστωσης που θα επιλέξει ο πελάτης, δεν υποχρεώνει όμως, τον τελευταίο να κάνει οπωσδήποτε χρήση της ανοιχθείσης πιστώσεως. Με αυτόν τον τρόπο, οι απαιτήσεις της τράπεζας από τις παρεχόμενες πιστώσεις και οι έναντι αυτών καταβολές συμφωνούνται να αποτελούν χρεωστικά ή πιστωτικά κονδύλια του λογαριασμού χάνοντας την αυτοτέλειά τους, ώστε απαιτητό να είναι μόνο το υπόλοιπο, που θα προκύψει κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, για το οποίο η τράπεζα επιφυλάσσει στον εαυτό της απεριόριστο δικαίωμα, δικαίωμα, δηλαδή, καταγγελίας της σύμβασης οποτεδήποτε.

Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται επίσης η ενοποίηση και η απλούστευση των πιστωτικών ανοιγμάτων τους προς συγκεκριμένο πελάτη. Συνακόλουθα αποκτούν δυνατότητα έγκαιρης επόπτευσης της πιστοδοτικής τους θέσεως έναντι των πελατών τους ενώ διευκολύνονται στη λήψη και την αξιοποίηση των ληφθεισών ασφαλειών, αφού λαμβάνουν μία μόνο η οποία καλύπτει το ενιαίο μελλοντικό υπόλοιπο του λογαριασμού. Ο πελάτης από τη μεριά του αποκτά εύκολη πρόσβαση σε κεφάλαια, των οποίων έχει ανάγκη, με απλή αίτησή του προς την τράπεζα, η οποία δεν ακολουθεί τις χρονοβόρες διαδικασίες έγκρισης των χορηγήσεων για κάθε μεμονωμένο πιστωτικό αίτημα, αφού οι διαδικασίες αυτές ακολουθήθηκαν εφάπαξ, κατά το άνοιγμα της πίστωσης, την υπογραφή δηλαδή της ως άνω σύμβασης για το μείζον πιστοδοτικό όριο.

Ταυτόχρονα, ο πελάτης αποφεύγει, επίσης, τα έξοδα και την ανάλωση χρόνου για την παροχή μεμονωμένων ασφαλειών για τις επιμέρους πιστώσεις, αφού παρέχει μία ασφάλεια για τη συνολική μελλοντική οφειλή του, που θα αναδειχθεί ως οριστικό κατάλοιπο του τηρηθέντος λογαριασμού, κατά το κλείσιμό του, με καταγγελία συνήθως της τράπεζας η σπανιότερα του ιδίου.

Αναφερόμενοι στα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα ενός Ανοικτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού έναντι άλλων συμβάσεων, θα λέγαμε σχετικά πως ο αλληλόχρεος λογαριασμός αποτελεί σήμερα την πλέον διαδεδομένη μορφή τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις. Οι χρηματοδοτήσεις με ανοιχτό αλληλόχρεο λογαριασμό αποτελούν, μαζί με τις χρηματοδοτήσεις μέσω δανείων, τις σημαντικότερες μορφές χρηματοδοτήσεων.

Οι χρηματοδοτήσεις μέσω ανοικτού αλληλόχρεου λογαριασμού είναι αυξομειούμενου υπολοίπου. Στη σχετική σύμβαση που υπογράφεται από την τράπεζα και το χρηματοδοτούμενο (πιστούχο), δηλαδή στη σύμβαση πιστώσεως ανοικτού λογαριασμού, προβλέπεται ότι τα δύο μέρη θα έχουν σειρά συναλλαγών, οι οποίες ενσωματώνονται σε ενιαίο λογαριασμό και χάνουν την ατομικότητά τους, μεταβαλλόμενες σε ποσά χρέωσης ή πίστωσης. Το διαρκώς αυξομειούμενο υπόλοιπο του λογαριασμού επιτρέπει τη συνεχή κάλυψη των εκάστοτε βραχυπρόθεσμων αναγκών της επιχείρησης, δηλαδή των αναγκών για κεφάλαιο κίνησης ή αναγκών που προκύπτουν κατά την παραγωγική διαδικασία. Η διάρκεια των χρηματοδοτήσεων

αυτών δεν πρέπει να υπερβαίνει τη διάρκεια του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης που δανείζεται.

Αυτό που καθορίζεται με τη σύμβαση λογαριασμού είναι το ανώτατο ύψος (το όριο) των χρηματοδοτήσεων που μπορούν να χορηγηθούν, καθώς και ο χρόνος ανακύκλωσης (επιστροφής) των χρηματοδοτήσεων. Το καθορισμένο από τη σχετική σύμβαση ανώτατο ύψος χρηματοδότησης δεν επιτρέπεται να ξεπεραστεί. Η υπέρβαση του ορίου είναι δικαιολογημένη μόνο κατά τον καταλογισμό των τόκων, που γίνεται 4 φορές τον χρόνο (31-3, 30-6, 30-9 και 31-12). Η υπέρβαση αυτή μπορεί να είναι μόνο προσωρινή.

Σε περίπτωση δε που ο ανοικτός λογαριασμός κλείσει, μόνο το τυχόν υπόλοιπο του λογαριασμού μπορεί να απαιτηθεί και όχι οι χωριστές χορηγήσεις μεμονωμένα. Η επιστροφή των χρηματοδοτήσεων (δηλαδή ανακύκλωση του λογαριασμού) προσδιορίζεται στη σύμβαση, ανάλογα με το παραγωγικό-συναλλακτικό κύκλωμα της επιχείρησης (π.χ. πεντάμηνο) αφού ο λογαριασμός δεν έχει τακτή λήξη. Η έννοια του ορίου και της ανακύκλωσης των χορηγούμενων πιστώσεων βάσει του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος δημιουργεί σειρά υποχρεώσεων σε τράπεζες και επιχειρήσεις, με κυριότερες τις ακόλουθες:

1. Το όριο θεωρείται από τις εποπτικές αρχές και κυρίως από την Τράπεζα της Ελλάδος, άσχετα με το υπόλοιπό του, ως δυνητικό άνοιγμα με αποτέλεσμα να λαμβάνεται ως βάση για εποπτικούς λόγους. Για παράδειγμα, λαμβάνεται υπόψη για τον υπολογισμό των Μεγάλων Χρηματοδοτικών Ανοιγμάτων

2. Η ανακύκλωση δημιουργεί πρόβλημα με τις προβλέψεις των τραπεζών, αφού εάν δεν επιστραφούν στο αναφερόμενο στη σύμβαση διάστημα, άσχετα εάν καταβάλλονται οι τόκοι, θεωρούνται καθυστέρηση και κατά συνέπεια πρέπει να δημιουργούνται αυξημένες προβλέψεις.

3. Οι αρμόδιοι λειτουργοί των τραπεζών για να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις πιστούχους που βρίσκονταν σε ταμειακή δυσχέρεια χωρίς να επιστρέφονται οι χρηματοδοτήσεις, προέβαιναν παλαιότερα απλά σε λογιστικές εγγραφές πίστωσης και χρέωσης των λογαριασμών, δηλαδή τυπικά φαινόταν ότι οι χρηματοδοτήσεις επεστράφησαν και επαναχορηγήθηκαν.

Τα παραπάνω προβλήματα έχουν οδηγήσει σήμερα τις τράπεζες στην πρακτική έγκρισης χαμηλών ορίων, ίσως και χαμηλότερων από τα αναγκαία για την επιχείρηση, ώστε να αποφεύγουν το πρόβλημα με τα ανοίγματα και παράλληλα με την πρακτική της σταδιακής κατάργησης ή επιμήκυνσης του χρόνου ανακύκλωσης. Αφού καθοριστεί από την τράπεζα, βάσει του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος και των μεγεθών της επιχείρησης, το όριο μέχρι του οποίου μπορεί ο πιστούχος να αντλήσει κεφάλαια, οι κινήσεις του λογαριασμού (της τράπεζας) μπορεί να χρεοπιστώνονται από τον πιστούχο καθημερινά (άντληση κεφαλαίων με χρέωση και καταβολή με πίστωση). Στο τέλος κάθε εκτοκιστικής περιόδου, συνήθως κάθε ημερολογιακό τρίμηνο, καταβάλλονται και οι τόκοι.

Κεφάλαιο 3^ο

Η νομική διάσταση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού

Η σύμβαση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού είναι συναινετική με την έννοια ότι καταρτίζεται ανεξάρτητα από τις αποστολές. Επίσης, είναι διακρής, δηλαδή ενέχει μια διαρκή κύρια εξυπηρετούμενη βασική σχέση και κατά μια άποψη είναι παραπεμπόμενη, δηλαδή προϋποθέτει την ύπαρξη βασικής συμβατικής σχέσης από της οποίας την ύπαρξη και τη διάρκεια θα εξαρτάται. Τέλος, η σύμβαση είναι κανονιστική ή ρυθμιστική με την έννοια ότι δεν έχει άμεσο υποχρεωτικό περιεχόμενο, αλλά ρυθμίζει διακανονίζοντας τις παροχές.

Ο αλληλόχρεος λογαριασμός προϋποθέτει συμφωνία (σύμβαση) των μερών. Είναι παρεπόμενη σύμβαση, εφόσον εξυπηρετεί άλλη βασική σχέση. Συγκροτεί, όμως ιδιαίτερη σύμβαση. Από το γεγονός ότι η σύμβαση αυτή προορίζεται να εξυπηρετήσει άλλη σύμβαση, τη βασική, συνεπάγεται ότι αν η βασική σχέση πάσχει από κάποιο ουσιαστικό ή νομικό ελάττωμα, εξαιτίας του οποίου υπόκειται λ.χ. σε ακύρωση, καθίσταται ανενεργής και η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού. Είναι επίσης, κανονιστική σύμβαση (σύμβαση – πλαίσιο), καθώς δεν υποχρεώνει τους συμβαλλόμενους σε παροχή, όπως μια υποσχετική σύμβαση, αλλά ρυθμίζει τον τρόπο λειτουργίας και εξόφληση της άλλης – βασικής – συμφωνίας¹⁰, η οποία μπορεί να έχει διαφορετική φύση κάθε φορά. Συνεπώς η σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού, δημιουργεί διαρκή έννομη σχέση¹¹. Επίσης, είναι σύμβαση επαχθής και δη αμφοτεροβαρής¹², διότι η απόσβεση των απαιτήσεων του ενός έχει ως αντιστάθμισμα την απόσβεση των απαιτήσεων του άλλου, πιθανώς δε και τη δημιουργία μιας νέας κατά του τελευταίου απαιτήσεως για το υπόλοιπο.

Σύμφωνα με τον ορισμό όπως επικρατεί στη νομική επιστήμη, ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός είναι η σύμβαση δυνάμει της οποίας δύο πρόσωπα, από το οποίο το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν να μην επιδιώκουν, ούτε να διαθέσουν μεμονωμένα τις απαιτήσεις τους που προκύπτουν από τις μεταξύ τους

¹⁰ Βελέντζας, Δίκαιο αλληλόχρεου λογαριασμού, τρίτη έκδοση, εκδόσεις IuS 2007, σελ.42, 43, βλ. και Β. Τσούμα, όπ. παρ., σελ. 14

¹¹ Βλ. Δ. Κονδύλη, όπ. παρ., σελ. 21, Σπ. Ψυχομάνη, όπ. παρ., σελ. 498

¹² Βλ. Α. Κιάντου-Παμπούκη, Ζητήματα τινά της συμβάσεως τρέχοντος λογαριασμού, Διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 1956, σελ. 31

συναλλαγές, αλλά να τις φέρουν (καταχωρούν) σε κοινό λογαριασμό, με σκοπό να τις εκκαθαρίσουν κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, που γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, έτσι ώστε το τυχόν κατάλοιπο να αποτελέσει πλέον τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση.

Ο αλληλόχρεος στο ελληνικό δίκαιο, αντίθετα με ότι συμβαίνει στα ξένα δίκαια, δε ρυθμίζεται κατά τρόπο συστηματικό, αλλά αποσπασματικά. Η ελληνική νομοθεσία, περιέχει ελάχιστες μόνο διατάξεις για τον αλληλόχρεο λογαριασμό¹³, οι οποίες ασφαλώς δεν αποτελούν συστηματική ρύθμισή του. Οι διατάξεις αυτές αφορούν ζητήματα σχετικά με αυτόν αφήνοντας να εννοηθεί εύκολα ότι η έννοια και η λειτουργία του γίνεται από το νομοθέτη αποδεκτή, όπως έχει διαμορφωθεί και επικρατήσει εθιμικά ή από εμπορικές συνήθειες .

Πρόκειται για τις διατάξεις των άρθρων

α) 669 ΕΚ¹⁴, όπου υποδηλώνεται ότι η εγγραφή απαιτήσεως στον αλληλόχρεο λογαριασμό λογίζεται ως τρόπος αποσβέσεώς της. Συγκεκριμένα, στην ΕΚ669 αναφέρονταν ότι ο εν λόγω λογαριασμός διέπονταν κυρίως από εμπορικά έθιμα και εμπορικές συνήθειες.

β) 35 και 47 του ν.δ. της 17ης Ιουλίου 1923, που κυρίως αναφέρονται στη σύμβαση ανοίγματος πιστώσεως, αλλά και στο συνδυασμό των συμβάσεων ανοίγματος πιστώσεως και τρέχοντος ή ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού ως και στη δυνατότητα ελεύθερης καταγγελίας του λογαριασμού από τον πιστοδότη,

γ) 874 ΑΚ¹⁵ όπου η αναγνώριση του υπολοίπου ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού θεωρείται ως σύμβαση αναγνώρισεως χρέους, που μπορεί να καταρτίζεται και χωρίς τήρηση του εγγράφου τύπου και

δ) 112 ΕισΝΑΚ¹⁶, όπου ορίζεται ότι το κατάλοιπο ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού, που τηρείται μεταξύ προσώπων, από τα οποία ένα τουλάχιστον είναι έμπορος, φέρει αυτοδίκαια τόκο και όταν ακόμα ο λογαριασμός περιέχει κονδύλια από τόκους που οφείλονται για διάστημα μικρότερο του έτους. Επίσης, ότι ο

¹³ Ψυχομάνης, ,όπ.παρ., σελ. 174 επ.

¹⁴ Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, ,όπ.παρ., σελ. 174 επ..

¹⁵ Βλ. Στ. Αντωνόπουλο, ,όπ.παρ., σελ. 130

¹⁶ Νισυραίου, Νομολογία – Από το άρθρο του κ . όπως αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα της Νομικής Βιβλιοθήκης

λογαριασμός κλείεται περιοδικά κάθε εξάμηνο, εκτός αν τα μέρη έχουν συμφωνήσει άλλα διαστήματα, όχι όμως μικρότερα του τριμήνου και τέλος, ότι αμφοτέρωτα μέρη δικαιούνται να καταγγείλουν τη σύμβαση του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού οποτεδήποτε, οπότε ο δικαιούχος του καταλοίπου έχει αξίωση για άμεση καταβολή του.

Στην νομική επιστήμη πάντως, διατυπώνεται η θέση ότι ο τρέχων λογαριασμός αποτελεί παρεπόμενη, διαρκή, συναινετική, επαχθή και δι-αμφοτεροβαρή σύμβαση με το παραπάνω περιεχόμενο και επιπλέον σύνθετη και ιδιόρρυθμη σύμβαση με την έννοια της ανάληψης με αυτήν την υποχρέωσης (κύρια παροχή) να μην απαιτηθούν αμοιβαία οι εκατέρωθεν απαιτήσεις (υποχρέωση σε παράλειψη) μέχρι το κλείσιμο του λογαριασμού.

Βασική αρχή για την ύπαρξη και λειτουργία του εν λόγω λογαριασμού είναι εκείνη της γενικής και υποχρεωτικής υπαγωγής και εισαγωγής στο λογαριασμό όλων των εκατέρωθεν απαιτήσεων. Αποτελεί δε αυτή η αρχή τη λεγόμενη, αρχή της «Γενικότητας» ή καθολικότητα του.

Στο Ελληνικό δίκαιο, όταν ο συγκεκριμένος λογαριασμός περιλαμβάνει όλες τις εκατέρωθεν απαιτήσεις, εΐθισται να ονομάζεται «καθολικός» σε αντιδιαστολή με την ονομασία του ως «ειδικού» στην περίπτωση που συμφωνηθεί να εξαιρούνται ορισμένες απαιτήσεις (πχ απαιτήσεις αποζημιώσεως από συμβατική ευθύνη).

Δεν εισέρχονται άκυρες ή ακυρώσιμες απαιτήσεις, εκτός αν έγινε παραίτηση του οφειλέτη από το ελάττωμα. Ειδικά όσον αφορά απαιτήσεις παράνομες ή ανήθικες (άκυρες), αυτές κατ' αρχάς και αν ακόμη ο οφειλέτης θέλησε την είσοδό τους στο λογαριασμό, δεν μπορούν να εισέλθουν.

Κεφάλαιο 4^ο

Τρόπος λειτουργίας μιας σύμβασης ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού

Ο ανοιχτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός είναι η σύμβαση δυνάμει της οποίας δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν να μην επιδιώκουν ούτε να διαθέτουν μεμονωμένα τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να τις φέρουν σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να τις εκκαθαρίσουν κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, που γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, ή οριστικώς με καταγγελία ενός από τα μέρη η οποία μπορεί να γίνει οποτεδήποτε, έτσι ώστε το τυχόν κατάλοιπο να αποτελέσει πλέον τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση.

Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού καταρτίζεται συναινετικά, άτυπα και κατά τρόπο ρητό ή σιωπηρό. Ο τρόπος λειτουργίας του «Ανοιχτού» ή Ανοιχτού (αλληλόχρεου) Λογαριασμού, αναφέρεται στην έννοια της σύμβασης με την οποία δύο πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), από τα οποία ο ένας τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν ότι οι αμοιβαίες πιστώσεις και οφειλές που θα προκύψουν από τις συναλλαγές τους, θα μπαίνουν σε ενιαίο λογαριασμό οπού θα χάνουν την ατομικότητά τους. Το υπόλοιπο του λογαριασμού θα εκκαθαρίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και θα αποτελεί απαίτηση του ενός και υποχρέωση του άλλου.

Επίσης ο πελάτης συμφωνεί με την τράπεζα ένα όριο πίστωσης (plafond), μέχρι το οποίο θα μπορεί να λαμβάνει χορηγήσεις για την κάλυψη των αναγκών του για κεφάλαιο κίνησης οι οποίες προκύπτουν στα πλαίσια της παραγωγικής και εμπορικής του δραστηριότητας. Το καθορισμένο στη σύμβαση όριο δεν είναι δυνατόν να ξεπεραστεί, και η υπέρβαση του ορίου είναι δικαιολογημένη μόνο κατά το ποσό των τόκων.

Ο ανατοκισμός¹⁷ του αλληλόχρεου λογαριασμού, γινόταν παλαιότερα κατά τη λήξη κάθε ημερολογιακού τριμήνου¹⁸. Σε σημερινά δεδομένα αυτό πραγματοποιείται στο τέλος κάθε εξαμήνου, εκτός ελαχίστων ειδικών εξαιρέσεων.

Ο δανειολήπτης μπορεί αν θέλει να εξοφλήσει μέρος ή το σύνολο της οφειλής του, ενώ μπορεί να επαναδανείζεται όταν έχει ανάγκη μέχρι το όριο που του έχει χορηγηθεί. Η επιστροφή των χρηματοδοτήσεων ή αλλιώς η ανακύκλωση του λογαριασμού μπορεί να προσδιορίζεται ή όχι στη σύμβαση καθώς δεν υπάρχει τακτή λήξη. Αν στη σύμβαση δεν έχει οριστεί χρόνος λήξης της, τότε θεωρείται ως αορίστου και λύεται οποτεδήποτε με καταγγελία.

Στην καθημερινή τραπεζική ορολογία είναι πολύ συνηθισμένη η χρησιμοποίηση της λέξης «πλαφόν». Στην τραπεζική πρακτική, οι τράπεζες, συνήθως επαναξιολογούν το πιστωτικό όριο ανά εξάμηνο ή έτος και αν χρειαστεί επαναπροσδιορίζουν το ύψος του και τα επιμέρους χαρακτηριστικά του. Ο αλληλόχρεος λογαριασμός μπορεί παρέχει στις επιχειρήσεις τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

- Ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί το όριο ανάλογα με τις ανάγκες του.
- Ο πελάτης μπορεί να μειώνει το χρεωστικό του υπόλοιπο με καταθέσεις ποσών σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή.
- Ο πελάτης επιβαρύνεται με τόκους μόνο για το ποσό που χρησιμοποίησε.

---

¹⁷ Ανατοκισμός είναι ο τόκος των τόκων, η κεφαλαιοποίηση δηλαδή των καθυστερούμενων τόκων. Στην πραγματικότητα το πρόβλημα του ανατοκισμού ανακύπτει όταν οι τόκοι, τους οποίους αποφέρει το κεφάλαιο, αποφέρουν με τη σειρά τους και αυτοί τόκο, όταν δηλαδή ο οφειλέτης υποχρεούται να καταβάλει τόκο και για τους οφειλόμενους τόκους που δεν έχουν ακόμα καταβληθεί στο δανειστή. Ο Τραπεζικός ανατοκισμός αφορά σε τόκους που οφείλονται σε τράπεζες ή από τράπεζες στα πλαίσια διεξαγωγής των τραπεζικών εργασιών. Το ζήτημα του ανατοκισμού έχει ρυθμιστεί από ποικίλες διατάξεις κατά καιρούς. Αρχικά ρυθμιζόταν κατά αποκλειστικότητα από τον Αστικό Κώδικα όσο ο τραπεζικός όσο και ο εξωτραπεζικός ανατοκισμός. Στη συνέχεια το θέμα αντιμετωπίστηκε με απόφαση της Νομισματικής Επιτροπής κατ' εξουσιοδότηση νόμου, η οποία όμως δημιούργησε σωρεία προβλημάτων. Τελικά ο ν. 2601/98 «Ενισχύσεις ιδιωτικών επενδύσεων για την οικονομική και περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας και άλλες διατάξεις» με τις μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις του (ν. 789/2000 αρ. 30 και ν. 2912/2001 αρ. 42) είναι αυτός που διέπει σήμερα το θέμα του ανατοκισμού.

¹⁸ Ψυχομάνης, Τραπεζικό Δίκαιο, 1998, σελ. 113, Π. Λαδάς, Γνωμοδότηση – Είναι νόμιμος ο μονομερής εκτοκισμός καθυστερημένων τόκων ληξιπρόθεσμων τοκοχρεωλυτικών δόσεων δανείου; Αρμενόπουλος 1988, σελ 127; Αλεπάκος, Τα τραπεζικά δάνεια και το πρόβλημα του ανατοκισμού, ΔΕΕ 1995, σελ. 1034

Συνήθης χρήση του Ανοιχτού λογαριασμού συνδεδεμένη με καθορισμένο τρόπο ανακύκλωσης του ορίου, είναι η χρηματοδότηση έναντι επιταγών. Ο πιστούχος εκχωρεί στην Τράπεζα επιταγές πελατών του και χρηματοδοτείται για ένα προσυμφωνημένο ποσοστό επί της αξίας αυτών. Η παρακράτηση περιθωρίου ασφαλείας αποσκοπεί στην κάλυψη τόκων, εξόδων και τυχόν επιστροφών. Το περιθώριο ασφαλείας εξαρτάται από τη φερεγγυότητα του πελάτη, την ποιότητα των αξιόγραφων, την διάρκειά τους κ.α. Οι επιταγές προς ενεχυρίαση ελέγχονται σχολαστικά τόσο για πιθανά τυπικά ελαττώματα όσο και για την εμπορικότητά τους και την φερεγγυότητα των εκδοτών τους.

Κεφάλαιο 5^ο

Η ασφάλεια του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού & εκκαθάριση μιας σύμβασης

Το πρόβλημα της τύχης των ασφαλειών που, είτε συνοδεύουν μεμονωμένες απαιτήσεις που εντάσσονται στον αλληλόχρεο λογαριασμό, είτε παρέχονται υπέρ του τελικού καταλοίπου είναι από τη πιο δυσχερή θέση του θεσμού. Οι δυσχέρειες αυτές οφείλονται, όσον μεν αφορά στις ασφάλειες χάριν μεμονωμένων απαιτήσεων, στον παρεπόμενο χαρακτήρα των ασφαλειών σε συνδυασμό προς τη λειτουργία απόσβεσης που επιτελεί η σύμβαση του αλληλόχρεου. Δηλαδή, ενώ οι ανάγκες του εμπορίου επιβάλλουν τη διατήρηση των ασφαλειών, ο παρεπόμενος χαρακτήρας αυτών και η έννοια της επερχόμενης απόσβεσης των κυρίων απαιτήσεων στα πλαίσια του λογαριασμού αντιστρατεύονται τη διάσωση αυτή.

Όσο δε αφορά στις ασφάλειες που παρέχονται υπέρ του τελικού καταλοίπου, γεννώνται, ελλείψει νομοθετικής ρύθμισης, δύο βασικά ζητήματα σε σχέση με την ευθύνη του εγγυητή: πρώτον, αν η αναγνώριση του καταλοίπου από τον πρωτοφειλέτη δεσμεύει και τον εγγυητή και, δεύτερον, η έκταση της ευθύνης του εγγυητή, όταν το κατάλοιπο προκύπτει από μεταγενέστερες της εγγύησης τροποποιητικές συμφωνίες μεταξύ πιστοδότη και πιστολήπτη.

Και τα δύο νομικά ζητήματα έχουν τύχει επεξεργασίας και απόφασης από τη θεωρία και σε σχέση με τη νομική προσέγγιση τους, με αποτέλεσμα να έχει αποκρυσταλλωθεί αυτή η κρατούσα θέση, η οποία, πάντως, δεν είναι και άνευ ετέρου η ορθότερη.

Σύμφωνα με την κλασική αντίληψη της γαλλικής νομικής θεωρίας¹⁹ για τη λειτουργία και τα αποτελέσματα του αλληλόχρεου, για καθεμιά απαίτηση που

---

¹⁹ Σύμφωνα με την <<κλασική>> γαλλική νομική θεωρία, την οποία απαρέγκλιτα ακολούθησε η ελληνική νομική θεωρία και νομική προσέγγιση για το λογαριασμό αυτό, τουλάχιστον μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1950, η λειτουργία του αλληλόχρεου λογαριασμού εμφανίζεται ως εξής: Η καταχώρηση των κατ' ιδίαν απαιτήσεων στο λογαριασμό επιφέρει ανανέωση των απαιτήσεων

εισάγεται σε αυτόν, ως αναγκαία συνέπεια αυτής της ίδιας της εγγραφής που επιφέρει την ανανέωσή της και τη συγχώνευσή της με κάθε άλλη προγενέστερη και μεταγενέστερή της, δεν ήταν δυνατόν παρά να γίνει αποδεκτή η αυτόματη απόσβεση των διαφόρων ασφαλειών που έχουν χορηγηθεί για τη διασφάλιση υπέρ μεμονωμένων απαιτήσεων²⁰.

Σύμφωνα με τη γερμανική νομική θεωρία²¹, η καταχώριση των απαιτήσεων δεν έχει τη δύναμη να εξαφανίζει εντελώς την ατομικότητά τους, αλλά συνεπάγεται απώλεια ορισμένων και μόνον ιδιοτήτων τους, κατά βάση του διαθέσιμου και απαιτητού τους. Η γαλλική νομική προσέγγιση είχε μεν το προσόν της συνέπειας προς τις αρχές του κοινού δικαίου, αντιστρατευόταν δε την ανάγκη διατήρησης των ασφαλειών. Επειδή λοιπόν, έγινε από νωρίς αντιληπτή η ακαμψία της αυτή, στη σύνθεση των νόμων υπήρξαν αλλαγές που υποχρέωναν στο να υπάρξει συμβιβασμός στην παραδοχή λιγότερων αυστηρών και περισσότερων ελαστικών θέσεων, αποφαινόμενη ότι η

αυτών ή κατά νεότερη άποψη οιονεί ανανέωσή τους. Οι απαιτήσεις από την εγγραφή τους στον αλληλόχρεο αποβάλλουν το νομικό τους χαρακτήρα και δεν αποτελούν ούτε προκαταβολές ούτε πληρωμές ούτε δόσεις αντί καταβολής, αλλά μετατρέπονται σε απλά χρεοπιστωτικά κονδύλια (αρχή της ανανέωσης). Περαιτέρω αποβάλλουν την ατομικότητά τους και αποτελούν καθ' όλη τη διάρκεια λειτουργίας του λογαριασμού μαζί με τα υπόλοιπα κονδύλια ένα ενιαίο και αδιαίρετο σύνολο, ώστε να μην μπορεί να αποσπαστεί κανένα από αυτά για να διατεθεί, να επιδιωχθεί ή να αποτελέσει αντικείμενο συμψηφισμού ή κατάσχεσης αυτοτελώς (αρχή του αδιαίρετου). Τέλος, κατά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού, με γενικό συμψηφισμό των κονδυλίων χρέωσης και πίστωσης, προκύπτει το τελικό κατάλοιπο ή υπόλοιπο, που μόνο αυτό μπορεί να επιδιωχθεί αυτοτελώς και το οποίο είναι αμέσως απαιτητό.

²⁰ Βλ. Αλ. Κιάντου – Παμπούκη, Ζητήματα τινά της συμβάσεως τρέχοντος λογαριασμού, ο.π., 12, Π. Μάζη, Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και Α.Ε., έκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1993, σελ. 92-98

²¹ Η γερμανική νομική θεωρία δέχεται, όπως και η γαλλική, ότι σκοπός του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι η εκκαθάριση των αμοιβαίων απαιτήσεων με γενικό συμψηφισμό και η δημιουργία απαίτησης επί του καταλοίπου, ακολουθεί όμως μία διαφορετική νομική κατασκευή για να δικαιολογήσει τα αποτελέσματα της καταχώρισης των απαιτήσεων στο λογαριασμό. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη γερμανική θεωρία, με την είσοδο των απαιτήσεων στον αλληλόχρεο, δεν επέρχεται η αυτόματη ανανέωσή τους, αλλά αυτές διατηρούν την αιτία και το νομικό τους χαρακτήρα, αποβάλλουν δε απλώς ορισμένες από τις ιδιότητές τους και κυρίως το διαθέσιμο και το αμέσως απαιτητό. Έτσι οι απαιτήσεις διατηρούν την ατομικότητά τους μέχρι το κλείσιμο και τη γένεση της απαίτησης επί του καταλοίπου, η οποία όμως απαίτηση, κατά τη γερμανική αντίληψη, δεν πηγάζει απευθείας από τη σύμβαση του αλληλόχρεου λογαριασμού αλλά από άλλη, ξεχωριστή από αυτήν και συγκεκριμένα από τη σύμβαση εξαγωγής του καταλοίπου. Κύρια συνέπεια αυτής της αντίληψης είναι ότι αξιώνεται κατάρτιση ιδιαίτερης σύμβασης μεταξύ των μερών για την αναγνώριση του καταλοίπου, η οποία στη Γερμανία θεωρείται αφηρημένη αναγνώριση χρέους και συνεπάγεται απόσβεση των απαιτήσεων και ανανέωσή τους με νέα αυτοτελή ενοχή, αυτή του καταλοίπου, με αποτέλεσμα να επέρχεται η απώλεια των ασφαλειών που είχαν παρασχεθεί για τις διάφορες απαιτήσεις που εισήλθαν στο λογαριασμό από τη σύμβαση εξαγωγής του καταλοίπου.

εισαγωγή μιας απαίτησης στον λογαριασμό δεν επιφέρει αναγκαία την ανανέωσή της, εκτός αν τούτο έχει συμφωνηθεί.

Η Σύμβαση Αλληλόχρεου Λογαριασμού και σε σύγκριση με τον «Ανοικτό», θα λέγαμε πως, συνηθισμένη μορφή αλληλόχρεου λογαριασμού στις τραπεζικές συναλλαγές αποτελεί η σύμβαση μεταξύ τράπεζας και εμπόρου πελάτη της, με την οποία η πρώτη αναλαμβάνει την υποχρέωση να παρέχει στο δεύτερο διαδοχικές πιστώσεις μέχρι ορισμένο ποσό και αυτός να παραδίδει στην Τράπεζα χρήματα ή τίτλους και γενικά κάθε βέβαιη και εκκαθαρισμένη παροχή που εκφράζεται σε χρήμα και συμφωνείτε περαιτέρω ότι οι εκατέρωθεν παροχές καταχωρούνται σε ένα ή περισσότερα κονδύλια πιστώσεων και χρεώσεων και μετά το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού και τον συμψηφισμό των κονδυλίων χρεοπιστώσεων θα αποβαίνει ο ένας ή ο άλλος πιστωτής ως προς το κατάλοιπο.

Είθισται να λήγει η συγκεκριμένη σύμβαση και να ονομάζεται οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού. Η σύμβαση λήγει όταν:

1. είναι ορισμένου χρόνου με την πάροδο του χρόνου αυτού.
2. εφόσον εξυπηρετεί την βασική σχέση των μερών παύει εφόσον λήξει η σχέση αυτή.
3. με τον θάνατο ή την πτώχευση του ενός από τα δύο μέρη.
4. με καταγγελία, η οποία είναι μονομερής, άτυπη και απευθυντέα και τα αποτελέσματά της επέρχονται όταν το άλλο μέρος λάβει γνώση αυτής.
5. οποτεδήποτε κατόπιν συμφωνίας των μερών.

Το ως άνω κλείσιμο είναι οριστικό και από εκεί και πέρα επέρχονται και τα αποτελέσματα του λογαριασμού, όπου εκεί είναι δυνατή η επιδίωξη ικανοποίησης του καταλοίπου είτε αυτό αναγνωρισθεί από τον οφειλέτη είτε όχι. Η λύση και το οριστικό κλείσιμο του λογαριασμού εξαρτάται άμεσα από τη διάρκεια και τους νόμιμους και συμβατικούς λόγους λύσεως της κυριας συναλλακτικής σχέσης μεταξύ

των συμβαλλόμενων, την οποία εξυπηρετεί ως ρυθμιστική και παραπεμπόμενη σύμβαση²².

Υπάρχουν τρεις λόγοι για τους οποίους λύεται-κλείνει οριστικά ο λογαριασμός, εκ των οποίων οι δυο τελευταίοι, αποτελούν απόρροια του διαρκούς και εμπιστευτικού χαρακτήρα της συμβάσεως. Οι λόγοι αυτοί είναι οι εξής:

- 1) Η συμβατική λύση (αυτονόητος τρόπος, βασιζόμενος στην αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων).
- 2) Η λύση με (μονομερή) καταγγελία (τακτική ή έκτακτη).
- 3) Η αυτοδίκαιη λύση, είτε λόγω έλλειψης αντικειμένου ή της νομικής μεταβολής στο πρόσωπο ενός εκ των συμβαλλομένων.

Υπάρχει και το περιοδικό κλείσιμο που συμβαίνει σε τακτά χρονικά διαστήματα, όχι όμως μικρότερα των τριών μηνών, χωρίς βέβαια το κατάλοιπο που προκύπτει να μπορεί να ζητηθεί δικαστικά, αν απλώς υπάρξει αναγνώρισή του σε εκείνη την φάση περιέρχεται σαν κονδύλι στον λογαριασμό της νέα περιόδου και δεν χρειάζεται απόδειξη για την μετέπειτα επιδίωξή του.

Η αναγνώριση του καταλοίπου δημιουργεί νέα απαίτηση που απλά ακολουθεί την σύμβαση του λογαριασμού. Το κατάλοιπο που απομένει είναι αυτοδίκαια τοκοφόρο ακόμα και αν ο λογαριασμός περιέχει κονδύλια από τόκο που οφείλεται για διάστημα μικρότερο του έτους²³.

Ο πρώτος θεωρητικός διαξιφισμός που εκδηλώθηκε από τον του ζητήματος διατήρησης των ασφαλειών σε περίπτωση αναγνώρισης του καταλοίπου, οφειλόταν δε αφενός στη σχετική αντίστιξη της γαλλικής προς τη γερμανική θεωρία και αφετέρου στην παρανόηση της διάταξης του ΑΚ 874. Πιο συγκεκριμένα, κατά την κλασική γαλλική νομική θεωρία, η αναγνώριση του καταλοίπου επιτελεί μόνο βεβαιωτική λειτουργία, διότι με αυτήν απλώς βεβαιώνεται το αποτέλεσμα που παρήχθη κατά τη λειτουργία του αλληλόχρεου και, ως εκ τούτου, κανένα ζήτημα διατήρησης των ασφαλειών δεν τίθεται, είτε των χορηγηθέντων για μεμονωμένες απαιτήσεις είτε των χορηγηθέντων χάριν του καταλοίπου. Σύμφωνα με τη γερμανική

---

²² Κ. Παμπούκης, όπ.π. σελ. 554,557 (σημ. 11) και Γ. Βελέντζας, όπ.π., σελ.92, Βλ. Σπ. Ψυχομάνη, όπ.π. σελ. 178, Βλ. Δ. Κονδύλη, όπ.π. σελ. 35, Β. Τσούμα, όπ.παρ., σελ.35.

²³ 6 Βλ. Κ. Παμπούκη, όπ.π. σελ. 665 (σημ. 11), Δ. Κονδύλη, όπ.π. σελ. 35, Κιάντου-Παμπούκη, όπ.π. σελ. 27 επ., Κ. Παμπούκης, όπ.π. σελ. 531 επ.

νομική προσέγγιση, η εκ του καταλοίπου απαίτηση δεν περιέχεται στη σύμβαση του αλληλόχρεου, αλλά σε άλλη ξεχωριστή από αυτήν, τη σύμβαση εξαγωγής του υπολοίπου, η οποία ιδρύει νέα, αυτοτελή και αφηρημένη απαίτηση.

Κατά την άποψη αυτή, λοιπόν, αξιώνεται η σύναψη νέας και ιδιαίτερης σύμβασης αναγνώρισης του καταλοίπου, η οποία (αντίστοιχα με την αφηρημένη σύμβαση του ΑΚ 874) επιτελεί δημιουργικό ρόλο, είτε υπό τη μορφή της ανανέωσης είτε υπό την παράλληλη συνύπαρξη και της σύμβασης αλληλόχρεου. Η αρχή της ανανέωσης αναφέρεται στον επαναπροσδιορισμό της σύμβασης με νέα δεδομένα και κανονισμούς για τη διασφάλιση των δυο συμβαλλόμενων μερών.

Φυσική απόρροια της θεώρησης αυτής είναι ότι η συνεπαγόμενη με δημιουργικά αποτελέσματα σύμβαση αναγνώρισης, επιφέρει την απώλεια των ασφαλειών που είχαν παρασχεθεί είτε υπέρ μεμονωμένης απαίτησης (ασφάλειες που μέχρι το σημείο αυτό είχαν διατηρηθεί βάσει της προρρηθείσας αρχής της μη απώλειας εξ ολοκλήρου της ατομικότητας των απαιτήσεων του γερμανικού δικαίου) είτε υπέρ του καταλοίπου, εκτός αν είχε συμβατικά προβλεφθεί η ισχύς των ασφαλειών και στη δεύτερη δημιουργική σύμβαση. Βέβαια, τα προσκόμματα, δηλ. τα εμπόδια που δημιούργησαν οι εν λόγω θεωρίες στη διάσωση των ασφαλειών ατόνησαν, στη μεν Γαλλία με τη διαπλαστική προσπάθεια της εκεί νομολογίας (θεωρία της τεκμαιρόμενης βούλησης και της μη ύπαρξης ανανέωσης), στη δε Γερμανία με νομοθετική παρέμβαση. Ωστόσο η επιστημονική αυτή διένεξη μεταφέρθηκε και στη χώρα μας, όπου το ζήτημα περιπλέχθηκε και λόγω του εθιμικού χαρακτήρα του θεσμού και εξαιτίας της παρανόησης της ρυθμιστικής εμβέλειας της ΑΚ 874.

Μολονότι, λοιπόν, η ρύθμιση του ΑΚ 874 διευκόλυνε την κατάρτιση της σύμβασης, δεν ήταν λίγοι οι συγγραφείς που, ορμώμενοι και από τη διατυπωθείσα ήδη γερμανική δημιουργική θεωρία, υποστήριξαν ότι, εφόσον τέτοια αναγνώριση του υπολοίπου λάβει χώρα, συνιστά δημιουργική σύμβαση, η οποία είτε ανανεώνει την ενοχή είτε αποτελεί νέα σύμβαση, ισχύουσα παράλληλα με την πρώτη.

Επίλογος

Η ελληνική τραπεζική αγορά παρουσιάζει κάποιες ιδιομορφίες σε σχέση με την αντίστοιχη Ευρωπαϊκή. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς, αλλά και στις ιδιαιτερότητες του τραπεζικού μας συστήματος. Συγκεκριμένα, η ελληνική τραπεζική αγορά χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, με κύριους πρωταγωνιστές την Εθνική Τράπεζα και την Εμπορική Τράπεζα. Αναφερόμενοι στα είδη των τραπεζικών πιστώσεων στο τραπεζικό χώρο, θα λέγαμε πως ξεκινώντας από τις ενδογενείς μεταβλητές και συγκεκριμένα από το μέγεθος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, η μέχρι σήμερα ερευνητική εμπειρία υποστηρίζει ότι τα μεγάλα ιδρύματα τείνουν να προσφέρουν το μεγαλύτερο μέρος των πόρων τους για την χρηματοδότηση των μεγάλων επιχειρήσεων. Το γεγονός αυτό οφείλεται στην ικανότητα των μεγάλων ιδρυμάτων να επωφελούνται από τις οικονομίες κλίμακας κατά την επεξεργασία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών. Πιο συγκεκριμένα τα ιδρύματα αυτά λόγω μεγέθους και κατ'επέκταση λόγω μεγάλης γκάμας πιστούχων εφαρμόζουν ειδικά και σύγχρονα προγράμματα αξιολόγησης των χρηματοοικονομικών πληροφοριών(οικονομικά στοιχεία κ.λ.π.) των πελατών τους.

Με τις ιστορικές του ρίζες στη μεσαιωνική Λομβαρδία του 12^{ου} αιώνα, αλλά ίσως ακόμη και πιο παλιά στην Αρχαία Αθήνα, η σύμβαση του ανοιχτού αλληλόχρεου λογαριασμού αποτελεί έναν από τους ευφυέστερους και χαρακτηριστικότερους θεσμούς του Εμπορικού Δικαίου. Ανοιχτός (αλληλόχρεος) (ή ανοικτός ή τρεχούμενος) λογαριασμός υπάρχει όταν δύο πρόσωπα συμφωνούν με σύμβαση να μην επιδιώκονται ή διατίθενται μεμονωμένα οι απαιτήσεις, που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να φέρονται σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να εκκαθαρίζονται και να αποσβένονται κατά το κλείσιμο του λογαριασμού αυτού, που θα γίνεται κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα, σε τρόπο ώστε να αποτελέσει τη μοναδική τους απαίτηση το κατάλοιπο του λογαριασμού, που τυχόν θα υπάρχει. Δηλαδή, βασικό στοιχείο της έννοιας του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι η ύπαρξη

συμφωνίας υπαγωγής σε έναν κοινό λογαριασμό απαιτήσεων από δυο πλευρές (μέρη), οι οποίες προκύπτουν από τις συναλλαγές τους. Η ύπαρξη αυτής είναι ρητή ή σιωπηρή. Για την ύπαρξη της εν λόγω σύμβασης και του λογαριασμού αυτού δεν απαιτείται η πραγματική αποστολή αμοιβαίων παροχών, αλλά αρκεί να υπάρχει τέτοια δυνατότητα, όπως στην περίπτωση που γίνονται καταβολές έναντι αποστολής εμπορευμάτων, χωρίς οι καταβολές να αφορούν συγκεκριμένα εμπορεύματα.

Η πρακτική λειτουργία του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού εξακολουθεί επί 150 έτη (αφού καθιερώθηκε από τη γαλλική θεωρία και Νομολογία) να προβληματίζει τη διεθνή θεωρία και νομική επιστήμη, δίνοντας λαβή σε μια πληθώρα θεωριών και νομικών κανόνων, οι οποίες επιβεβαιώνουν την αντίληψη ότι: «ο αλληλόχρεος λογαριασμός γεννήθηκε από ένα διάλογο μεταξύ νομικών και πρακτικών».

Η σύμβαση αλληλόχρεου λογαριασμού μπορεί να είναι άτυπη και πρέπει να έχει περιεχόμενο αρχικά τη μη επιδίωξη ούτε διάθεση μεμονωμένα των απαιτήσεων που πηγάζουν από τις συναλλαγές των μερών αλλά την καταχώρηση τους σε κοινό λογαριασμό. Επίσης, το κλείσιμο του λογαριασμού κατά ορισμένα χρονικά διαστήματα είναι στοιχείο που χαρακτηρίζει αυτόν σε συνδυασμό με την εκκαθάριση του κάθε φορά που κλείνει. Τέλος, είναι καθοριστική η ύπαρξη συμφωνίας ότι η μοναδική μεταξύ των συμβαλλομένων απαίτηση είναι αυτή που θα προκύψει από την εκκαθάριση κατά το κλείσιμο του λογαριασμού.

Για την ύπαρξη αλληλόχρεου λογαριασμού απαιτείται να μην είναι εκ των προτέρων γνωστό ποιος εκ των συμβαλλομένων θα είναι οφειλέτης κατά την τελική εκκαθάριση των δοσοληψιών, ενώ δεν απαιτείται η πραγματική ύπαρξη υποχρέωσης αμοιβαίων παροχών, αλλά αρκεί να υπάρχει δυνατότητα τέτοια, προκειμένου για παράδειγμα να γίνονται καταβολές έναντι της αποστολής εμπορευμάτων.

Στην πράξη συμβάσεις ανοιχτού λογαριασμού, συνάπτονται σε πολλές και ποικίλες περιπτώσεις, όπου είναι δυνατόν να εξυπηρετηθούν οικονομικές σχέσεις και συναλλαγές, θεμελιούμενες είτε σε μία είτε σε περισσότερες συμβάσεις, οι οποίες δημιουργούν τη δυνατότητα πραγματοποίησης αμοιβαίων παροχών καθ' όλη τη διάρκεια του λογαριασμού και με κάποια ως εκ τούτου χρονική διάρκεια.

Ο ανοικτός αλληλόχρεος λογαριασμός αποτελεί σήμερα, όπως προαναφέρθηκε την πλέον διαδεδομένη μορφή τραπεζικής χρηματοδότησης προς τις επιχειρήσεις, ενώ οι χρηματοδοτήσεις μέσω ανοιχτού αλληλόχρεου λογαριασμού είναι αυξομειούμενου υπολοίπου. Το διαρκώς αυξομειούμενο υπόλοιπο του λογαριασμού επιτρέπει τη συνεχή κάλυψη των εκάστοτε βραχυπρόθεσμων αναγκών μιας επιχείρησης, που αποτελεί μέρος του λογαριασμού, δηλαδή των αναγκών της για κεφάλαιο κίνησης ή αναγκών που προκύπτουν κατά την παραγωγική της διαδικασία. Σημειώνεται, ότι η διάρκεια των χρηματοδοτήσεων δεν μπορεί να υπερβαίνει τη διάρκεια του παραγωγικού συναλλακτικού κυκλώματος της επιχείρησης που δανείζεται. Αυτό που καθορίζεται με τη σύμβαση του Ανοιχτού Λογαριασμού είναι το ανώτατο ύψος (όριο) των χρηματοδοτήσεων που μπορούν να χορηγηθούν, καθώς και ο χρόνος ανακύκλωσης (επιστροφής) των χρηματοδοτήσεων.

Ο τρόπος λειτουργίας του «Ανοιχτού» (ανοιχτού αλληλόχρεου) Λογαριασμού αναφέρεται στην έννοια της σύμβασης με την οποία δύο πρόσωπα (φυσικά ή νομικά), από τα οποία ο ένας τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν ότι οι αμοιβαίες πιστώσεις και οφειλές που θα προκύψουν από τις συναλλαγές τους, θα μπαίνουν σε έναν ενιαίο λογαριασμό οπότε θα χάνουν την ατομικότητά τους. Το υπόλοιπο του λογαριασμού θα εκκαθαρίζεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και θα αποτελεί απαίτηση του ενός και υποχρέωση του άλλου. Χαρακτηριστικό της σύμβασης του αλληλόχρεου λογαριασμού είναι η απώλεια της αυτοτέλειας και η μεταβολή τους σε απλά λογιστικά στοιχεία χρεοπίστωσης ενός ενιαίου λογαριασμού, με συνέπεια να είναι δικαστικά επιδιώξιμη μόνο η απαίτηση από τυχόν υπόλοιπο του λογαριασμού.

Τέλος, ο ανοικτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός και σε αντίθεση με τον «Ανοιχτό» είναι η σύμβαση δυνάμει της οποίας δύο πρόσωπα, από τα οποία το ένα τουλάχιστον είναι έμπορος, συμφωνούν να μην επιδιώκουν ούτε να διαθέτουν μεμονωμένα τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις μεταξύ τους συναλλαγές, αλλά να τις φέρουν σε κοινό λογαριασμό με σκοπό να τις εκκαθαρίσουν κατά το κλείσιμο του λογαριασμού, που γίνεται σε ορισμένα χρονικά διαστήματα, ή οριστικώς με καταγγελία ενός από τα μέρη η οποία μπορεί να γίνει οποτεδήποτε, έτσι ώστε το τυχόν κατάλοιπο να αποτελέσει πλέον τη μοναδική μεταξύ τους απαίτηση.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

1. Αγγελάκης Μ. (2005), «Τραπεζικές χρηματοδοτήσεις εμπλοκές».
2. Αγγελόπουλος Π. (2010), «Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα», Εκδόσεις Αθ. Σταμούλης.
3. Αναστασόπουλος Γ. (2010), «Πτωχευτικό δίκαιο», Εκδόσεις Σάκκουλα.
4. Αντωνόπουλος Στ. (2007), «Η σύμβαση ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού», Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα
5. Βελέντζας, Γ.Ε., (2007), «Δίκαιο Αλληλόχρεου Λογαριασμού», IuS, Τρίτη Έκδοση
6. Κατσάνος Δ. (2005), «Η σύμβαση ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού», Θεσσαλονίκη: Σχολή Νομικών Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών
7. Κονδύλη Δ.(1996), «Έννοια, λειτουργία και αποτελέσματα ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού» ΕλλΔνη (37)
8. Κόντος Γ. (2010), «Λογιστική τραπεζών και εταιριών leasing και factoring», Εκδόσεις Διπλογραφία.
9. Μάζης Π., (1993), «Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και Α.Ε.», εκδ. Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή
10. Παμπούκης Κ. (1962), «Τραπεζικαί πιστωτικαί συμβάσεις του ανοιχτού (αλληλόχρεου) λογαριασμού»
11. Παπούλιας, Γ. 2001. Επενδύσεις - Διοίκηση και Ανάλυση. Σύγχρονη Εκδοτική.
12. Τριανταφυλλάκης, Γ., (2007), Εφαρμογές Εμπορικού Δικαίου, ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
13. Τσούμας (2006), «Ανοιχτός (αλληλόχρεος) Λογαριασμός», Νομική Βιβλιοθήκη
14. Ψυχομάνης Σ. (2001), Τραπεζικό Δίκαιο – Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων, ε' έκδοση, εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη

Ηλεκτρονικές πηγές

1. Αλαμπάσης, Θ., (2013), «Εμπίπτουν οι συμβάσεις πιστώσεως με ανοικτό [αλληλόχρεο] λογαριασμό στις διατάξεις που προστατεύουν τον καταναλωτή?», Ηλεκτρονικά... διαθέσιμο:
<http://alampasis.blogspot.gr/2013/07/blog-post.html>,
Τελευταία επίσκεψη στις 27/4/2014
2. Γκολφινόπουλου, Μ.Φ. (2013), Ανοικτός (αλληλόχρεος) λογαριασμός, Νομική_προσέγγιση. Ηλεκτρονικά... διαθέσιμο:
<http://www.vaonakis.gr/%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%BF%CF%87%CF%81%CE%B5%CE%BF%CF%83-%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B1%CF%81%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%83-%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%BA%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83/>,
Τελευταία επίσκεψη στις 27/4/2013
3. Διατάξεις των άρθρων 361 και 874 ΑΚ, 112 ΕισΝΑΚ, 669 ΕμπΝ και 47 και 64-67 του Ν Δ "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών" της 17.7/14.8.1923. Ηλεκτρονικά... διαθέσιμο:
http://foggs.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=10686&catid=1:12&Itemid=192, Τελευταία επίσκεψη στις 01/05/2014
4. Τσαμίχας (2011), Χαρακτηριστικά αλληλόχρεου λογαριασμού. Ηλεκτρονικά διαθέσιμο:
<http://www.tsamichas.gr/articles.asp?prssn=3&pid=13>,
Τελευταία επίσκεψη στις 25/4/2014